

A Nyelvtudásért Egyesület észrevételei

a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról szóló 723-2/2014. számú előterjesztéshez kapcsolódóan

A Nyelvtudásért Egyesület szakértői megvizsgálták az előterjesztés idegennyelv-oktatásra vonatkozó első pontját, a javasolt változások szakmai indokoltságát és lehetséges következményeit mérlegelve. Észrevételeink közreadásával szakmai segítséget kívánunk nyújtani a tervezet véglegesítéséhez, illetve tájékoztatni kívánjuk a nyelvtanulásban és –oktatásban érintettek széles körét.

A tervezet idegennyelv-oktatással foglalkozó rövid bekezdése négy – a közoktatásban zajló nyelvtanítás számára meghatározó fontosságú – kérdéskört érint:

„Korai nyelvtanulás” – az általános iskola 1-3. osztályában

A nyelvtanulás korai kezdése mellett sok nyelvpedagógiai érvet lehet felhozni, iránta társadalmi igény sok helyen jelentkezik, gyakran nyomást is gyakorolva az intézményekre, intézményvezetőkre. Pozitívum, hogy a tervezet a korai nyelvtanítás megkezdésére lehetőséget kínál, ugyanakkor feltételeket is kíván szabni, melyek azonban álláspontunk szerint nem kellően világosak. Szakértőink kiemelik, hogy a 6-10 éves korosztály hatékony, eredményes tanításának alapfeltétele az általános képzettségen túl, a speciálisan ezen korosztály oktatásának módszertanában megfelelő jártasságot szerzett oktató biztosítása, aki az életkornak megfelelő módon dolgozik a tanulókkal, ismeri az adott nyelv életkor-specifikus kultúráját is és nem "papíralapon" képzelel el a nyelvrát. Emellett a megbízható nyelvtudás és természetes nyelvhasználat alapkövetelmény ahhoz, hogy a legfiatalabb nyelvtanulók olyan nyelvhasználati modellt kapjanak a nyelvvel történő első találkozások során, mely további tanulási útjuk során megkönnyíti az idegen nyelv elsajátítását, nem pedig elidegeníti őket attól. A fentiek értelmében a korai nyelvtanítás megkezdéséhez kapcsolódó követelmények kiegészítését, pontosítását tartjuk indokoltnak.

Szintén alapkövetelmény kell legyen az is, hogy a korai nyelvtanítást bevezető intézményben/településen biztosított legyen a 4. osztálytól a megkezdett idegen nyelv

tanításának folytatása, mégpedig a tanmenet szerint a 3. évfolyam végére megcélzott tudásszinttől. Nem csupán a források rossz kihasználását jelenti ugyanis, ha a tanulók ismét az alapoktól kezdve „újratanulják” a már elsajátított nyelvi készségeket, de egyenesen demotiváló, sőt ez a tanulási pálya későbbi szakaszaira nézve is kontraproduktív.

Az első idegen nyelv: angol, német, francia vagy kínai

Miközben méltánylandó célnak tartjuk az általános iskolai nyelvválaszték olyan racionalizálását mely biztosítja a nyelvtanulás folyamatosságát a későbbiek során, a tervezetben szereplő, 4 választható nyelvet jelentő megkötést nem tartjuk sem célravezetőnek, sem kielégítőnek. A tanulás folyamatosságát nem elegendő intézményi szinten vizsgálni és biztosítani. Ahhoz, hogy a tanulók a közoktatásban eltöltött 10-13 év során valós – az adott régióra, településre jellemző – igényeket kielégítő és jól hasznosuló oktatásban részesüljenek, olyan település, illetve települési körzet szintű szabályozást tartunk indokoltnak, mely a tanítható nyelvek választékát a helyi viszonyokat is figyelembe véve határozza meg és támaszt feltételeket, követelményeket. Indokoltnak tartjuk tehát a nyelvválaszték szabályozását, ennek azonban nem a leghatékonyabb módja Kisvárdától Szentgotthárdig, Balassagyarmattól Siklósig egyenzubbonyt húzni az iskolákra, különösen nem olyat, melyről - a tényleges nyelvtanár-ellátottságot figyelembe véve - előre kijelenthető, hogy érdemben nem fogja javítani a nyelvtanulási út folyamatosságának biztosítását, hiszen a tanulók intézmények közötti vándorlása az élet megkerülhetetlen velejárója. A látszólagosan pofonegyszerű, ám valódi megoldást nem nyújtó rendelkezés helyett a település-/régiószintű feltételek meglétét szigorúan figyelembe vevő szabályozást tartunk indokoltnak a nyelvválaszték terén is.

Második idegen nyelv oktatása a 7. évfolyamon kezdődhet

A tervezet megfogalmazása nem különbözteti meg azt, hogy a hetedikes diák általános iskolás, vagy már gimnazista, holott az iskolatípusok között éppen a folyamatosság tervezésében jelentősek a különbségek. Miért ne lehetne egy 8 osztályos gimnáziumban már 6. osztálytól kezdeni a második idegen nyelvet, ha az elsőt már 5 éve folyamatosan tanulják a diákok és azt ott folytatni is tudják? Ugyanakkor fordítva is tudatában kell lenni, hogy iskolaszintű szabályozás mellett

nehezen garantálható, hogy minden olyan diáknak, aki 4 osztályos gimnáziumba megy és az általános iskola 7. évfolyamán kezdte el a második idegen nyelvet, lehetősége legyen mindkét idegen nyelv folytatására a gimnáziumban. A fentieknek megfelelően, a több iskolatípus esetében indokolatlan és káros megkötés helyett, iskolatípusoktól függően javasoljuk szabályozni a második idegen nyelv belépését, az erre vonatkozó követelményeket.

Középiskolában biztosítani kell az első idegen nyelv legalább B1 szintű elsajátítását

Az általános iskola 4-8 évfolyamai során, a NAT az A2-es nyelvi szint elérését írja elő, mely kezdő szintről indulva két KER szint lefedését jelenti. A tervezetben javasolt elvárás ezzel szemben az idősebb, lényegesen nagyobb tanulási tapasztalattal rendelkező és bizonyos mértékig „megszűrt”, válogatott középiskolás tanulók számára – ugyancsak 4 év alatt – egyetlen további KER szint elérését írja elő teljesítendő célként. Nemzetközi összehasonlítás alapján kijelenthető, hogy az idegen nyelvek elsajátítására fordított óraszámok a magyar közoktatásban kielégítő alapot adnak ahhoz, hogy a felsőoktatás oldaláról jelentkező racionális igénynek – a középiskolát végzett tanulóknak minden esetben legyen lehetősége a B2-es szint elérésére legalább egy, a továbbtanulás során releváns idegen nyelvből – a középiskolák eleget tudjanak tenni. Helyes lépésnek tartjuk azt, hogy a tanterv a középiskolákban minimálisan elérendő nyelvtudásszintet világosan és egységesen rögzíti, ez azonban nem vezethet az óraszámkereteket és a diákok valós fejlődési képességeit súlyosan alulbecslő, egy helyben toporgó oktatás szentesítéséhez. A befektetett óraszámok jelenlegi alacsony hasznosulásának valódi okait feltárva ki kell dolgozni annak lépésről lépésre megvalósítható érdemi stratégiáját, hogy a felsőoktatási tanulmányok végzésére felkészítő középiskolák tanmenete a hatékony továbbtanuláshoz szükséges B2-es nyelvtudás elérésének lehetőségét általánosan biztosítsa, a tantervi követelményeknek pedig a lefelé nivellálás helyett ezt kell – megfontolt időbeni ütemezés mellett – tükrözniük.

2014. január 17.